

Verslag studiedag

Stressvrij omgaan met koeien

Op vrijdag 10 oktober jl. organiseerden de projectgroep “Quality Handling in de melkveehouderij” en de Studiegroep “Duurzaam biologisch melkvee” van Valacon-Dairy als gezamenlijke afsluiting een studiedag over *Stressvrij omgaan met koeien*. Stress bij melkkoeien is een vaak onderschatte oorzaak van gezondheidsproblemen en één van de belangrijkste factoren voor verlies aan melkproductie.

Voor deze studiedag werd Philipp Wenz uitgenodigd. Philipp heeft de Low Stress Stockmanship methode van de Amerikaan Bud Williams verder ontwikkeld in Europa en is een man met zeer veel praktijkervaring in het stressvrij omgaan met koeien. Hij wordt in Duitsland ook wel de “Kuhflüsterer” genoemd. Naast lezingen en workshops geeft Philipp advies aan veehouders over de omgang met de koeien en helpt hij veehouders die problemen hebben met hun vee.

Op deze dag was een zeer gemengd gezelschap van 30 mensen aanwezig waarvan 21 melkveehouders (biologisch en gangbaar).

De Low Stress methode

Achtergrond

In de ochtend nam Philipp Wenz de deelnemers mee in de belevingswereld van de koe aan de hand van praktijkervaringen. Jaren geleden werkte hij op een koeienbedrijf waar het altijd lastig was om een groep koeien te verplaatsen. Dit gebeurde altijd met veel stress voor zowel mens als dier en de medewerkers verzuchtten dan dat “koeien altijd precies het tegenovergestelde doen van wat de mens wil”. De mens en het dier werkten elkaar tegen, in plaats van samen. Philipp bedacht toen dat dat vast anders moest kunnen en ging op onderzoek uit. Zo kwam hij terecht in Amerika bij de Low Stress Stockmanship methode van Bud Williams. Na meerdere malen in Amerika te zijn geweest en het concept uitgebreid te hebben getest op bedrijven in Duitsland, wordt hij nu als ervaringsdeskundige bij koeienbedrijven in heel Europa ingehuurd.

Toepassen van druk

Het basisprincipe waar Philipp mee werkt is het geven en wegnemen van ‘druk’. Hij werkt niet met lokken van vee. Lokken werkt wel, maar niet in alle situaties. Philipp gebruikt alleen methoden die altijd, bij alle koeien werken, of hij ze nu wel of niet kent. Het gaat erom dat je als veehouder altijd controle hebt over je dieren. Routines zijn erg goed voor standaard werk, maar in afwijkende situaties gaat het erom hoeveel controle je hebt. Daarom moet de methode altijd en bij elke koe werken. Ook in pijnlijke situaties zoals dierenarts behandelingen of klauwbehandeling. Koeien kunnen prima tegen deze behandelingen. De reden waarom het een trauma wordt, is de manier van handelen van de mensen erom heen. Omdat het in een box zetten van een koe meestal geforceerd

met veel stress, druk en haast gebeurt, wordt de hele situatie traumatisch voor een koe. De box zelf is geen probleem. Als je een box midden in de stal zet zullen de koeien er uit zichzelf in lopen omdat ze nieuwsgierig zijn en geen negatief gevoel hebben bij de box. Zodra er echter een mens bij komt staan zullen ze ver weg lopen. De box is niet het probleem, de mens is het probleem. Philipp vat het samen als “Ik geef de belofte aan de koeien dat ik ze nooit méér druk zal geven dan ze kunnen hebben. Daardoor krijg je een samenwerking tussen mens en dier. En mééwerken levert geen stress waardoor de behandelingen ook minder pijnlijk zijn.”

Dit betekent dat je een koe de eerste keer dat ze in een box moet, de tijd geeft om de box te verkennen/onderzoeken op haar eigen tempo. De eerste keer zal het dus wat langer duren, maar de keren erna gaat het veel sneller. Als een koe gaat staan herkauwen of gaat liggen, en niet meer onderzoekend bezig is, dan kan de druk wel worden verhoogd.

Voor het laden in een trailer geldt hetzelfde. Het in en uit de trailer gaan gaat vaak geforceerd en met een heleboel stress. Transport naar het slachthuis betekent dan dat een koe die een prima leven heeft gehad, in de laatste paar uren toch nog heel veel stress kan ontwikkelen wat uiteindelijk aan het vlees merkbaar is. Zonde. Stress die er bij het laden in gebracht wordt, gaat niet meer weg tijdens de rit.

Praten tegen koeien

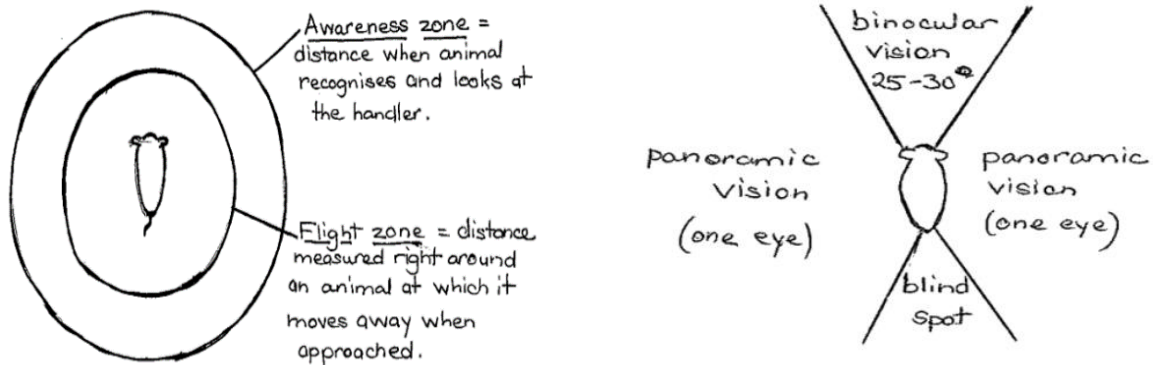
Philipp praat nooit tegen de koeien en houdt zijn handen in zijn broekzakken. Vanuit de zaal ontstond discussie over de zin en het nut van praten tegen de koeien en het roepen van koeien. Philipp gaf aan dat je koeien ontzettend veel kan aanleren en dus ook kan aanleren om te komen als je roept. In de natuur gebruiken koeien echter maar weinig geluid en eigenlijk alleen maar als ze niet tevreden zijn. Waar het voor hem om gaat is dat je een methode hebt die altijd werkt, dus ook bij de koeien van je buurman en in moeilijke situaties. Het is prima als een veehouder en zijn koeien goed samenwerken met behulp van praten/roepen, maar volgens Philipp is het niet nodig en kost het aanleren van reageren op stem meer tijd en energie dan het gebruiken van een methode waar de koe vanuit haar instinct al goed op reageert.

De 5 principes voor het drijven van koeien

- Koeien willen zien wie/wat hen drijft. Als je een oog van de koe kan zien, dan ziet de koe jou.
- Koeien gaan in de richting waarin ze kijken.
- Beweging creëert beweging. Als er 1 gaat lopen gaat de rest ook. Je kan pas sturen als er beweging is.
- Koeien hebben niet veel geduld. Als koeien stilstaan in de melkstal is het geen geduld maar angst/stress voor iets. Angst/stress ontstaat als ze niet weten wat er komt/ gaat gebeuren.
- Koeien denken maar aan 1 ding tegelijk. Als ze eten in haar gedachten heeft, dan gaat ze eten. Als ze boos is, dan laat ze dat zien. Hierdoor is een koe relatief makkelijk “ te lezen: “what you see is what you get”.

De methode

Koeien kunnen 300° zien en ze horen en ruiken beter en intenser dan de mens. De methode sluit aan bij de natuurlijke manier van de koe, waardoor het een makkelijke samenwerking wordt. Een koe gaat lopen als je binnen de bewegings-zone (flight zone) komt. Afhankelijk van waar je staat zal ze de richting bepalen. Benaderen vóór het balanspunt (bij de schouders) zal ze achteruitgaan en achter het balanspunt zal ze vooruit gaan.

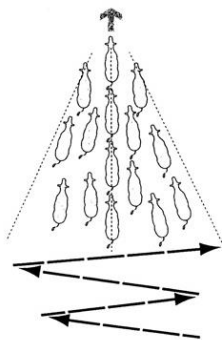
http://hsc.csu.edu.au/agriculture/production/4085/cattle_behaviour.htm

Drijven is een nauwkeurig spel tussen meerdere factoren: plaats, hoek, snelheid en richting van de mens t.o.v. het dier. Als het dier niet doet wat je wil, moet je een van deze aspecten veranderen. Heel belangrijk is om niet te veel en te lang druk uit te oefenen en op tijd druk weg te nemen omdat je anders luie koeien creëert. Als een koe leert dat het niet uitmaakt of ze wegloopt want de druk op haar blijft bestaan, dan zal ze ermee leren leven en niet meer reageren op druk.

Demonstratie en praktijk

's Middags gaf Philipp een demonstratie met een groep jonge dieren. Hier konden we zien dat hij heel kalm en met zijn handen in zijn zakken de dieren benaderde en binnen een half uur omvormde van een wild rennende groep naar een groep die zich rustig door het weiland liet sturen.

Vervolgens mochten de deelnemers in groepjes van 3 het onder zijn leiding zelf gaan proberen. Het belangrijkste hierbij was dat de drie personen op 1 lijn bleven. Koeien lopen namelijk altijd loodrecht op de lijn die ze drijft. Als je alleen bent loop je daarom in een zig-zag beweging.

<http://www.grandin.com/>

Met z'n 2en of 3en vorm je samen de lijn. Dit op 1 lijn lopen bleek toch lastiger dan gedacht, maar met een beetje oefenen ging het goed en konden ook de deelnemers de koeien met precisie door het weiland sturen zoals zij zelf wilden (met allerlei bochten en draaiingen).

Vragen en afsluiting

Na de sessie in het weiland was er nog even tijd voor afsluitende vragen aan Philipp:

Training

Elke dag en elke interactie is een training voor de koe. Je hoeft niet speciaal tijd te besteden aan het oefenen van deze methode. Elke keer als je bij de koeien bent kan je het uitproberen en verbeteren. En het zal niet direct allemaal gaan zoals je wilt, maar als je bereid bent om te leren en aan te passen (de koe reageert gewoon als een koe) dan gaat het steeds beter. Belangrijk is wel dat je stopt met drijven als de koe doet wat je wilt. Niet stoppen als het dier net heel hard weg is gerend want dan leert het dat dat de juiste reactie is. Als jij en de dieren het gewend zijn in normale situaties, dan ben je voorbereid en zal het ook werken in moeilijke situaties.

Luie koeien die bijvoorbeeld niet willen opstaan

Bij koeien die slecht reageren wel deze techniek toepassen, maar de druk meer opvoeren. Belangrijk is dat je met overtuiging handelt: niet vragen: “wil je alsjeblieft opstaan” maar uitstralen in je bewegingen: Jij moet nu opstaan” (krachtig, snel, daadkrachtig handelen). Steeds wel even druk wegnemen, ook als er geen directe reactie komt. Bij elke benadering iets aanpassen (sneller benaderen, andere hoek, andere positie) totdat je een reactie ziet, dan vanuit die hoek/snelheid de beweging herhalen. Druk zal uiteindelijk zo groot worden dat koe gaat staan.

Goede veehouders

Een goede veehouder heeft het vertrouwen en respect van zijn dieren. Deze 2 zaken zijn nodig om een koe te laten doen wat de veehouder wilt. Een koe kan prima even weg bij haar kudde (doet ze ook als ze gaat drinken 100 meter verderop), maar dan moet ze wel vertrouwen hebben in diegene die haar drijft anders gaat ze niet. Beide aspecten kennen echter ook een valkuil: te véél vertrouwen kan uitmonden in disrespect van het dier t.o.v. de veehouder. Koe kan dan opdringerig en brutaal worden. Aan de andere kant kan te véél respect uitmonden in angst en paniek. Ook hier gaat het dus om de juiste balans.

Eindquote

Als je doet wat je altijd deed, krijg je het resultaat wat je altijd had: “Insanity is doing the same thing, over and over again and expecting a different result”

Om 16h werd de dag afgesloten met een hapje en een drankje. De deelnemers gaven aan het een zeer inspirerende en zinvolle dag te hebben gevonden en zijn zeker van plan om de methode in de praktijk te gaan uittesten.

Meer informatie over het onderwerp is te vinden op:

<http://www.groenkennisnet.nl/dossiers/Pages/Stressvrij-omgaan-met-de-koe.aspx>

De projecten en deze dag werden mede mogelijk gemaakt met financiële steun van de Stuurgroep landbouw Innovatie Brabant.